

mtarbiat.ir

مبانی تربیت و رشد اسلامی

مستندات جلسه شصت و هشتم

موضوع:

تربیت و ربوبیت (۱۷)

ششم بهمن ماه ۱۴۰۳

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم صل على محمد و آل محمد و عجل فرجهم

قدرت بر تحقق وعده‌ها

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ* أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ* هُوَ يُخَيِّي وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (يونس/ ٥٤-٥٦)

علامه طباطبائی رحمته الله علیه (بسیار مهم، با دقت خوانده شود):

"أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ" این آیه شریفه و آیه بعدش برهانی است بر حق بودن مطلبی که قبلاً فرموده بود، و آن این بود که عذاب مورد تهدید حق است و واقع خواهد شد، و هیچ مانعی نیست که بتواند از وقوع آن منع کند. و صورت برهان چنین است: آنچه در آسمانها و زمین است از آنجا که مملوک خدای یگانه بی شریک است خدای تعالی می‌تواند هر نوع تصرفی که فرض شود در آن بنماید و هر تصرفی در آنها به خدای تعالی منتهی می‌شود، و غیر از خدا هیچ کسی سهمی از این مالکیت ندارد، و در نتیجه هیچ تصرفی در آن نمی‌توان کرد مگر به اذن او، پس اگر غیر از خدای تعالی کسی تصرف در چیزی کرد تصرف او فقط مستند به اراده خدای تعالی است و به هیچ مقتضی دیگر و خارجی‌ای مستند نیست، یعنی هیچ مقتضی دیگری که خارج از ذات مقدس او باشد نمی‌تواند در ذات و اراده او تصرف و از اراده و فعل او جلوگیری نماید. پس، خدای تعالی آنچه می‌کند از جانب

خود می‌کند، نه اینکه مقتضایی از خارج ذاتش و یا مانعی از خارج در کار او ارتباط و دخالت داشته باشد. پس، هر گاه خدای سبحان اراده‌ای کند آن را به کرسی می‌نشانند و انجام می‌دهد، بدون اینکه مددکاری او را کمک کند و یا مانعی از کارش و انفاذ اراده‌اش جلوگیری کند، و چون وعده‌ای دهد وعده‌اش حق است و تخلف ندارد، و هیچ منصرف کننده‌ای نیست که او را وادار سازد به اینکه وعده‌اش را تغییر دهد.

پس، اگر با نظری دقیق در ملك مطلق و حقیقی خدای تعالی نظر کنیم به این حقیقت هدایت می‌شویم و علم پیدا می‌کنیم که وعده خدای تعالی وعده حق است، یعنی آمیخته با باطل نیست، اما چه باید کرد که اکثر مردم- یعنی عوام الناس- این نظر دقیق را ندارند و در نتیجه از درك آن عاجزند، و یا اگر توانایی درك آن را دارند به فهم ساده و عوامانه خود اکتفاء نموده. و به آن علاقه ورزیده، حاضر نمی‌شوند از آن دست بردارند، در نتیجه این اکثریت، ملك خدای تعالی را به ملك و سلطنت پادشاهان و انسانهایی که بر سایر انسانها سروری و استکبار دارند قیاس نموده، فکر می‌کنند که خدای تعالی نیز مانند يك پادشاه دارای سلطنت و قدرت و سایر چیزهایی است که دیگران در باره‌اش سر و دست می‌شکنند. و او را دارای قدرت مطلقه‌ای می‌دانند که هر کاری بخواهد می‌تواند بکند و هر حکمی بخواهد می‌تواند براند در عین حال گاه می‌شود که آنچه می‌خواهد واقع نمی‌شود و یا وعده‌ای که می‌دهد عملی نمی‌گردد، چون مصلحت خود و یا دیگران را در وفای به آن وعده نمی‌یابد، و یا مانع دیگری او را از وفای به وعده‌اش باز می‌دارد. آن گاه ملك و سلطنت خدای تعالی را به چنین سلطنتی قیاس نموده می‌پندارند که خدای تعالی هم ممکن است در اهدافی که دارد به موانعی برخورد نموده آنچه می‌خواهد واقع شود واقع نشود، و آنچه وعده داده

به موانعی برخورد کند و نتواند به آن وفا کند.

علاوه بر این خیال می‌کنند وعده الهی هم مانند وعده انسانها از مقوله گفتار است که گاهی با خارج منطبق می‌شود و گاهی نمی‌شود.

و حال آنکه حقیقت ملك و سلطنت يك سلطان و سعه قدرت و نفوذ اراده او این است که مردم او را به این اعتبار می‌شناسند و چنین اعتقادی در باره او دارند، نه اینکه او در واقع چنین باشد (واقعیت او همین است که يك انسانی است مانند سایر انسانهای سراپا حاجت و نقص، به شهادت اینکه) وقتی گردش گردون فلک او را زیر فشار بلاها و گرفتاریها خرد کرد و در آخر هلاکش ساخت و یا به خاطر عواملی عقائد مردم در باره او دگرگون شد، دیگر نه ملکی برایش باقی می‌ماند و نه قدرت و نفوذ اراده‌ای. (ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۰، ص ۱۰۹)

«اکثرهم لا يعلمون» های قرآن در حوزه قدرت

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِمَرْأَتِهِ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (يوسف/۲۱)

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ * رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ (يوسف/۱۰۰-۱۰۱)

عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ : «وَأَمَّا اللَّطِيفُ فَلَيْسَ عَلَى قِلَّةٍ وَ قَصَافَةٍ

وَ صِغَرٍ وَلَكِنْ ذَلِكَ عَلَى التَّفَازِ فِي الْأَشْيَاءِ وَالْإِمْتِنَاعِ مِنْ أَنْ يُدْرَكَ»
(الكافي، ج ١، ص ١٢٢)

فَرَدَدْنَاهُ إِلَى أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَ
لَكِنْ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (قصص/١٣)

وَأَوْحَيْنَا إِلَى أُمِّ مُوسَى أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفَتْ عَلَيْهِ فَالْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا
تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ (قصص/٧)

سورة روم: غُلِبَتِ الرُّومُ ﴿٢﴾ فِي أَذْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ
سَيُغْلِبُونَ ﴿٣﴾ فِي بُضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ
يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٤﴾ بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٥﴾
وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

نحل: وَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَى
وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (نحل/٣٨)

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَ يَقْدِرُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا
يَعْلَمُونَ (سبا/٣٦)

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَ
لَكِنْ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (انعام/٣٧)

مدرسه تربیت و رشد اسلامی

mtarbiat.ir